

บทที่ 1

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

จากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นและขยายตัวอย่างรวดเร็วในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปี ค.ศ. 1997 หรือ พ.ศ.2540 ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำดังกล่าวที่เรียกว่า “วิกฤติต้มยำกุ้ง” (Tom Yum Gung Crisis) อันมีสาเหตุหลักมาจากความอ่อนแอ รวมทั้งขาดการบริหารจัดการที่ดีของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลไทยต้องยื่นหนังสือเจตจำนง (Letter of Intent) เพื่อขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ซึ่งในการอนุมัติเงินกู้ของกองทุนการเงินระหว่างประเทศในหนังสือเจตจำนงฉบับที่ 1 เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2540 นั้น ปรากฏเงื่อนไขที่สำคัญ คือ รัฐบาลไทยต้องสร้างหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในทำนองเดียวกันกับการขอกู้จากธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) หลักธรรมาภิบาลจึงแทรกผ่านเข้ามาในประเทศไทย ผ่านการกู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้บรรเทาวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในขณะนั้น นักวิชาการไทยหลายท่านชี้ให้เห็นว่า จุดเริ่มต้นของแนวคิดธรรมาภิบาลในประเทศไทยเกิดจากเหตุผลของความจำเป็นอันเนื่องมาจากปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ และรัฐบาลไทยจำเป็นต้องรับแนวคิดจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชียโดยตรง

ธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวถึงมานานแล้วในสังคมตะวันตก ธรรมาภิบาล เป็นทั้งแนวความคิด หลักการพื้นฐานและวิธีการปฏิบัติงานหรือการบริหารงานแนวใหม่ ที่มุ่งเน้นหลักการอันมิใช่หลักการที่เป็นรูปแบบเชิงทฤษฎีการบริหารงาน หากแต่เป็นหลักการทำงานสำหรับองค์การภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม โดยองค์การเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นกรอบกติกาและแนวทางในการบริหารจัดการ ภายใต้ความคาดหวังว่าจะก่อให้เกิดผลท้ายสุดให้องค์การสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความเป็นธรรม ความสุจริตโปร่งใส ความคุ้มค่าเงิน และอื่น ๆ อันเชื่อว่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่สภาพแห่งการพัฒนาขององค์การและสังคมประเทศชาติอย่างยั่งยืน

สำหรับประเทศไทย ได้มีการยอมรับธรรมาภิบาลในองค์ประกอบสำคัญรวม 6 ประการ ซึ่งได้รับการบัญญัติไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ประกอบด้วย 1) **หลักนิติธรรม** 2) **หลักคุณธรรม** 3) **หลักความโปร่งใส** 4) **หลักความมีส่วนร่วม** 5) **หลักความรับผิดชอบ** และ 6) **หลักความคุ้มค่า**

นอกจากภาครัฐที่ต้องมีนโยบายสอดคล้องกับแนวคิดหลักในการบริหารแนวใหม่ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีแล้ว ภาคธุรกิจเอกชนก็ต้องดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจให้สอดคล้องกับกติกาของสถาบันต่าง ๆ ด้วย เพื่อให้เกิดมาตรฐานและความเป็นสากล สามารถแข่งขันกับธุรกิจต่าง ๆ ของนานาประเทศทั่วโลกได้ ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีในภาคธุรกิจเอกชนเรียกว่า บรรษัทภิบาล หรือการกำกับดูแลกิจการที่ดี (Corporate Governance) ซึ่งจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินธุรกิจภาคเอกชน โดยจะแสดงให้เห็นถึงการมีระบบบริหารจัดการที่ประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจต่อผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน ผู้มีส่วนได้เสีย และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงกล่าวได้ว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะเป็นเครื่องมือ เพื่อเพิ่มมูลค่าและส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนของกิจการ

บมจ.ธนาคารกรุงไทย ได้ให้ความสำคัญและเชื่อมั่นว่ากระบวนการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะเป็นแนวทางปฏิบัติให้ธนาคารมีการดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืน สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และเสริมความมั่นคงยั่งยืนให้กับธนาคาร อันจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งธนาคารในฐานะที่เป็นธนาคารชั้นนำของประเทศได้ยึดมั่นในการที่จะปฏิบัติ และดำรงแนวทางการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี จึงได้จัดทำนโยบายและแนวทางปฏิบัติตามหลักบรรษัทภิบาลเป็นลายลักษณ์อักษรและประกาศใช้ทั่วองค์กรตั้งแต่วันที่ 2545 โดยได้กำหนดหลักบรรษัทภิบาล 7 ประการ ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างหลักของสมาคม ผู้ตรวจสอบภายใน ทั้งของไทยและต่างประเทศ อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักบรรษัทภิบาลของหน่วยงานที่น่าเชื่อถือในกลุ่มประเทศ สมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic CO-operation and Development – OECD) และครอบคลุมหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

หลักบรรษัทภิบาล 7 ประการ ที่ธนาคารกำหนดเป็นนโยบายและแนวทางการปฏิบัติตามหลักบรรษัทภิบาล พ.ศ.2546 มีดังนี้

ประการที่ 1 มีความเข้าใจ และมีขีดความสามารถในการประพฤติปฏิบัติได้ตามหน้าที่และความรับผิดชอบ (Responsibility)

ประการที่ 2 แสดงความยอมรับผิดและรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ (Accountability)

ประการที่ 3 มีการปฏิบัติต่อผู้มีส่วนได้เสียอย่างเท่าเทียมกัน อย่างยุติธรรม (Equitable Treatment)

ประการที่ 4 แสดงความโปร่งใส (Transparency) ในการดำเนินงาน สามารถอธิบายได้ ตรวจสอบได้

ประการที่ 5 แสดงกลยุทธ์ และขีดความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกิจการในระยะยาวอย่างยั่งยืน โดยไม่ทำธุรกิจที่เสี่ยงต่อการทำลายขีดความสามารถ หรือมูลค่าองค์การในระยะสั้น (Creation of Long Term Value without Short Term Exploitation)

ประการที่ 6 ส่งเสริมการปฏิบัติอันเป็นเลิศ และการมีจรรยาบรรณที่ดีในการประกอบธุรกิจ (Promotion of Best Practices) รวมถึงการสร้างวัฒนธรรม (Culture) จรรยาบรรณ (Code of Ethics and Business Conduct) และคุณธรรมอันรวมถึงความซื่อสัตย์ (Integrity) ในการปฏิบัติงาน

ประการที่ 7 มีความสำนึกที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม (Social and Environmental Awareness)

เพื่อให้ธนาคารดำเนินการตามกระบวนการกำกับดูแลกิจการที่ดี อย่างต่อเนื่องและจริงจัง ในปี 2549 ธนาคารจึงได้ประกาศให้เป็นปีบรรษัทภิบาล โดยได้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตลอดปีจนถึงปัจจุบัน เพื่อรณรงค์ให้พนักงานและผู้บริหารทุกระดับได้ตระหนักถึงความสำคัญของการกำกับดูแลกิจการที่ดี ด้วยความมุ่งมั่นและความร่วมมือร่วมใจกันของคณะกรรมการธนาคาร ผู้บริหาร และพนักงานทุกคน ในการผลักดันให้ทุกหน่วยงานของธนาคารมีการบริหารจัดการที่ดี มีคุณธรรมในการดำเนินธุรกิจ เปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสต่อสาธารณชน และความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างดีตลอดมา ทำให้ในปี 2549 ธนาคารได้รับการประเมินการกำกับดูแลกิจการอยู่ในระดับดีเลิศ ซึ่งจากผลการดำเนินการของธนาคาร ภายใต้การบริหารจัดการตามแนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดี และการดำเนินกิจกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถสร้างผลตอบแทนให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม ทั้งในส่วนของเงินปันผลของผู้ถือหุ้นและเงินตอบแทนพิเศษให้แก่พนักงาน รวมทั้งได้รับการยอมรับจากสถาบันต่าง ๆ จนได้รางวัลคณะกรรมการบริษัทแห่งปีดีเลิศ ประจำปี 2549/50 จากคณะกรรมการบรรษัทภิบาลแห่งชาติ รางวัลรัฐวิสาหกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ประเภทชมเชย เป็นต้น และจากการบริหารงานของธนาคารมิได้มุ่งเน้นการทำกำไรสูงสุดเพียงอย่างเดียว แต่ธนาคารยังให้ความสำคัญต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินกิจกรรมของธนาคารที่คำนึงถึงผลกระทบและความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม แทนการมุ่งเน้นการทำกำไรสูงสุด

เพียงอย่างเดียว เพราะการดำเนินธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Corporate Social and Environment Responsibility-CSER) ส่งผลกระทบต่อธนาคาร 6 ด้าน ได้แก่ ชื่อเสียง ภาพลักษณ์ ความสัมพันธ์ต่อชุมชน ประสิทธิภาพการทำงาน ความเห็นของพนักงาน และมุมมองของนักลงทุน CSER จึงถือว่าเป็นกลยุทธ์ที่ช่วยให้การพัฒนางานองค์กรเป็นไปอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ธุรกิจอยู่รอด สังคมและสิ่งแวดล้อมก็อยู่ได้เช่นกัน

ทั้งนี้จะนำผลการศึกษาที่ได้รับมาพัฒนาเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้โครงการ CSER ของธนาคารให้มีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของสังคมและสิ่งแวดล้อม และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาว่ากระบวนการดำเนินโครงการตามนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของธนาคารสามารถช่วยเหลือสังคมและสิ่งแวดล้อมได้มากน้อยเพียงใด
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมของธนาคารต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาจากโครงการหลักในการส่งเสริมด้านทุนปัญญา ได้แก่ โครงการ “กรุงไทย ยุววาทินิซ”